

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΥΨΕΛΗ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΦΟΡΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ
ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΥΠΟ
ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΗ

Πάντων τῶν Ἰδιομέλων καί Δοξαστικῶν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῆς Λιτῆς, τῶν Ἀποστίχων καί τῶν Αἴνων, Ἀπολυτικίων καί Κοντακίων, πασῶν τῶν Δεσποτικῶν καί Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, τῶν ἑορταζομένων καί μή ἑορταζομένων Ἀγίων, ὡς καί τῶν ἐν τοῖς Μηναίοις εὕρισκομένων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ τε Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου.

ΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΡΕΙΣ

ΤΟΜΟΣ Γ΄

ΛΑΚΡΙΘΣ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ 1883

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
“Ο ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΗΣ,,
ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Οί χαρακτήρες Βυζαντινής Μουσικής πού χρησιμοποιήθηκαν για τήν έκδοση τοῦ παρόντος ἔργου, σχεδιάστηκαν καί κατασκευάστηκαν ἀπό τόν ἐκδοτικό οἶκο βιβλίων Βυζαντινής Μουσικῆς ᾽Αγγελικῆς Ἰ. Πολυχρονάκη, τοῦ ὁποίου καί ἀποτελοῦν πνευματική ἰδιοκτησία.

Σύμφωνα μέ τό Νόμο 2121/1993, ἀπαγορεύεται αὐστηρά ἡ καθ' οἰονδήποτε τρόπο ἀναπαραγωγή, φωτοτύπιση ἢ ἀντιγραφή ὁλόκληρου ἢ τμήματος τῆς συγκεκριμένης αὐτῆς ἔκδοσης καθώς καί ἀνάρτηση μέρους ἢ ὅλου στό διαδίκτυο.

© Ἐκδόσεις Βιβλίων Βυζαντινῆς Μουσικῆς
“Ο ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΗΣ,,

᾽Αγγελική Ἰ. Πολυχρονάκη
Δημοκρατίας 69
72100 ᾽Αγιος Νικόλαος Κρήτης
Τηλ. 28410-23070, 28410-32537
Fax: 28410-23066
www.byzantinemusicbooks.gr
E-mail: info@byzantinemusicbooks.gr

᾽Αγιος Νικόλαος - Κρήτης
Ἰανουάριος 2015

Τίτλος βιβλίου:
Μουσική Κυψέλη, Στεφάνου Λαμπαδαρίου

Τόμος Γ', σελίδες 408

Ἐπιμέλεια ἔκδοσης:
Ἱερεὺς ᾽Απόστολος Ραυτόπουλος
Θεολόγος - διπλωματοῦχος τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

ISMN: SET 979-0-9013042-2-2
979-0-9013042-5-3

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΥΨΕΛΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ

Το 1857 ο πρώτος Δομέστικος τῆς Μ.Χ.Ε. Στέφανος, ἐξέδωσε σέ δύο τόμους τή Μουσική Κυψέλη μέ τόν ἐξῆς πλήρη τίτλο: «Μουσική Κυψέλη, περιέχουσα πάντα τὰ Ἰδιόμελα καί Δοξαστικά τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῆς Λιτῆς, τῶν Ἀποστίχων καί τῶν Αἰνῶν, Ἀπολυτίκια καί Κοντάκια πασῶν τῶν Δεσποτικῶν καί Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, τῶν ἐορταζομένων Ἁγίων τοῦ ὅλου Ἐνιαυτοῦ τοῦ τε Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου. Κατὰ μέν τὸ μέλος σύμφωνος πρὸς τὸ Δοξαστάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, κατὰ δὲ τὴν προφορὰν πρὸς τὸ τοῦ Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδίδεται παρὰ Στεφάνου, πρώτου Δομεστίκου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, Τόμος πρῶτος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Τυπογραφίας 1857». Τό βιβλίον αὐτό ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου του μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ Νέο Στιχηράριον, ἀφοῦ περιέχονται σ'αὐτό, ἐκτός τῶν Δοξαστικῶν πού περιέχονται στὸ Δοξαστάριον ἢ καλύτερα τὸ Δοξαστικάριον τοῦ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ 1820 καθὼς καί σέ ἄλλες μεταγενεστέρους ἐκδόσεις, καί ἄλλα στιχηρά ἰδιόμελα, κάτι πού συμφωνεῖ καί μέ τὴν ὕλη τῶν παλαιῶν Στιχηραρίων¹.

Ἀπὸ τούς δύο τόμους, ὁ πρῶτος μέ 608 σελίδες περιλαμβάνει τὰ Δοξαστικά καί στιχηρά Ἰδιόμελα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐνῶ ὁ δεύτερος μέ 448 σελίδες, τὰ Δοξαστικά καί στιχηρά Ἰδιόμελα Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου.

1. Τα παλαιὰ χειρόγραφα βιβλία μέ αὐτὴ τὴν ὀνομασία, δηλαδή τὰ Στιχηράρια τοῦ ΙΣΤ'-ΙΖ' αἰῶνα, περιεῖχαν συνήθως τὰ στιχηρά ἰδιόμελα τῶν ἐορτῶν τοῦ Μηναίου, Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου. Ὅμως τὰ παλιότερα τῆς περιόδου ΙΒ'-ΙΣΤ' αἰῶνα περιεῖχαν ἐπίσης καί τὰ στιχηρά ἀναστάσιμα τοῦ Ἀναστασιματαρίου ἢ τῆς Ὀκτωήχου, τὰ στιχηρά ἀνατολικά, τὰ κατ' ἀλφάβητον δογματικά τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, τὰ ἔνδεκα ἑωθινὰ Λέοντα τοῦ σοφοῦ, ἕτερα θεοτοκία δογματικά, Σταυροθεοτοκία στιχηρά, ἀποδιδόμενα ἐπίσης στὸν Λέοντα σοφῶ, τούς ἀναβαθμούς τῶν ὀκτῶ ἡχῶν καί σέ μερικές περιπτώσεις στιχηρά ἀναφερόμενα στὴ μνήμη τοπικῶν ἁγίων. Γιά ὅλα αὐτὰ βλ. Γρ. Θ. Στάθη, «Χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς - Ἁγιον Ὄρος τόμος πρῶτος - Εἰσαγωγή - 1975».

Τόν τίτλο τοῦ βιβλίου, φαίνεται, τόν ἐμπνεύσθηκε ὁ Στέφανος ἀπό τόν παρεμφερῆ τίτλο τῆς τετράτομης μουσικῆς συλλογῆς τοῦ Θεοδώρου Φωκαέως «Μουσική Μέλισσα»² πού εἶχε ἐκδοθεῖ λίγα χρόνια πρίν, μέ περιεχόμενο ὡς πρὸς τὰ ἰδιόμελα τοῦ ἐνιαυτοῦ ὅμοιο.

Σχετικὰ μέ τήν ὕλη τῆς Κυψέλης, γράφει ὁ Στέφανος στόν «πρὸς Τοῖς ἐντευξομένοις» πρόλογό του: «Ἡ ἐν τῇ παρουσίᾳ σειρᾶ τῶν Δοξαστικῶν τῶν ἑορταζομένων Ἀγίων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, συνηρμολογήθη κατὰ μέν τὸ μέλος συμφώνως πρὸς τὸ Δοξαστάριον τοῦ ἀειμνήστου καὶ περικλεοῦς Διδασκάλου Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, κατὰ δὲ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἀπαγγελίαν πρὸς τὸ τοῦ Γερασμίου Διδασκάλου Κωνσταντίνου τοῦ Πρωτοψάλτου. Τὰ δὲ λοιπὰ, οἷον Κοντάκια, Ἀπολυτίκια, Ἰδιόμελα καὶ Δοξαστικά τῆς Λιτῆς, τῆς ὅλης ἐνιαυσίου περιόδου, τοῦ τε Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου, τὸ πλεῖστον ἐξεπονήθησαν ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸν χρονικὸν ρυθμὸν καὶ τὸ ὕφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, πρὸς τὴν σπουδῆν τῶν ὁποίων πλείστους ὄσους ἀγῶνας καὶ μόχθους κατέβαλον, μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας καὶ προσοχῆς ἐπισημειῶν, κατὰ τὸ ἐνὸν, πάσας τὰς ποικιλίας τῆς μελιχρᾶς καὶ παναρμονίου Μούσης Κωνσταντίνου τοῦ Πρωτοψάλτου, κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετῆ παρ' αὐτῷ χοροστασίαν μου».

Βλέπουμε ὁ Στέφανος νὰ ἀναφέρει ὅτι τὰ μέλη, ἐννοῶντας βέβαια τῶν Δοξαστικῶν Ἰδιομέλων, καταχωρήθηκαν «συμφώνως μέ τὸ Δοξαστάριον», δηλαδή τὸ μέλος τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου, «κατὰ δὲ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν πρὸς τὸ τοῦ πρωτοψάλτου Κωνσταντίνου». Δέν διευκρινίζει ὅμως ὅτι ἐκτός τῶν μελῶν πού ἀναφέρει «ἐξεπονήθησαν» ἀπὸ τόν ἴδιο τὰ ὑπόλοιπα στιχηρὰ ἰδιόμελα τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει στή συλλογή του, τὰ ἔχει ἀρᾶν αὐτούσια ἀπὸ τῆ «Συλλογῆ Ἰδιομέλων καὶ Ἀπολυτικίων καὶ ἄλλων τινῶν μελῶν... μελισθέντων παρὰ Μανουὴλ πρωτοψάλτου...» πού ἐξέδωσαν ὁ Π. Χαρίσης καὶ ὁ Θ. Π. Παράσχου (Φωκαέας) το 1831, «μεταφράσει καὶ ἐπιστασίᾳ Χουρμουζίου

2. Μουσική Μέλισσα περιέχουσα τὸ Ἄργον καὶ σύντομον Ἀναστασιματάριον. Τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα ἀπασῶν τῶν Δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἑορταζομένων ἐνδόξων ἀγίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τῶν δώδεκα μηναίων, Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου ἔτι δὲ ἐπιτομὴν ἀνθολογίας ἑσπερινοῦ, ὄρθρου καὶ λειτουργίας, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Νῦν πρῶτον ἐκδίδεται εἰς τόμους τρεῖς, παρὰ Θεοδώρου Π. Φωκαέως. Ἀναλώμασι τοῦ ἰδίου καὶ τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν. Τόμος πρῶτος. Ἐν Γαλατῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῆς τοῦ Κάστρου τυπογραφίας 1847 (τελικά ἐκδόθηκαν τέσσερις τόμοι - ὁ τέταρτος το 1848). Περισσότερα βλ. «Γεωργίου Ἰ. Χατζηθεοδώρου, Βιβλιογραφία τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Περίοδος Α' Θεσσαλονίκη 1999», στίς σελ. 93-95, 98.

Χαρτοφύλακος...»³, τά όποια άλλωστε συμπεριέλαβε ό Θ. Φωκαέας και στή Μουσική Μέλισσα.

Έξετάζοντας, τώρα, και συγκρίνοντας τά Δοξαστικά ιδιόμελα όπως τά καταχωρεί ό Στέφανος στή συλλογή του μέ εκείνα του Δοξασταρίου του Πέτρου, παρατηρούμε σέ πολλά από αυτά ότι, παρά τίς όποιες διαφοροποιήσεις και διασκευές-μερικές φορές όχι και τόσο επιτυχείς,-σέ γενικές γραμμές διασώζουν τό άπέριττο ύφος του Πέτρου. Γι' αυτό, καθώς και λόγω τής περιεκτικότητας τής συλλογής, αλλά και τής μεγάλης απλότητας του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου ή ακόμα και του πνεύματος που ίσως καθιέρωσε μέ τήν ψαλτική του έκφραση ό καλλιφωνότατος Κωνστανίνος⁴, θεωρήθηκε ότι ή έκδοση αυτή έκφράζει τήν παραδοσιακή ψαλτική έκφραση τής πατριαρχικής μουσικής σχολής, μέ αποτέλεσμα νά προτιμηθεί και νά καταστεί πολύ δημοφιλής μέχρι και τίς ήμέρες μας. Τό γεγονός τής επιτυχίας τής σειράς αυτής αποδεικνύεται από τό ότι άκολούθησαν επανειλημμένες επανεκδόσεις της, που έξακολουθούν και σήμερα.

Το 1882 ο υίός του Ίωάννου Πρωτοψάλτου, Δημήτριος, εξέδωσε για δεύτερη φορά τή «Μουσική Κυψέλη»⁵ σέ δύο πάλι τόμους, όμως τόν επόμενο χρόνο (1883) επανεξέδωσε τόν δεύτερο τόμο, μέ πανομοιότυπη προμετωπίδα και ένσωμάτωσε σ' αυτόν Παράρτημα μέ Δοξαστικά μή

3. Συλλογή ιδιομέλων και άπολυτικών και άλλων τινών μελών των δεσποτικών και θεομητορικών έορτών και των έορταζομένων άγιών του όλου ένιαυτου, του τε Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου. Μελισθέτων παρά Μανουήλ Πρωτοψάλτου ως ψάλλονται έν τή του Χριστου Μεγάλη Έκκλησία, και έκδοθέντων παρά Π. Χαρίση, και Θ. Π. Παράσχου. Μεταφράσει και έπιστάσει του Διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος έν τή Τυπογραφία Ίσακ Δέ Κάστρο και Ύιοι, 1831 αωλά. Περισσότερα βλ. Γ. Χατζηθεοδώρου Βιβλιογραφία ό.π. σελ.66.

4. Πάντα οι καλλίφωνοι πρωτοψάλτες διαμόρφωναν, παρά τα λεγόμενα, προσωπικό ύφος τό όποιο άκολουθούσαν οι διάδοχοί τους και όχι μόνο. Άρκει νά παρατηρήσουμε αυτό που συμβαίνει σήμερα μέ τό ύφος του Θρασύβουλου Στανίτσα, του Αθανάσιου Καραμάνη, του Χαρίλαου Ταλιαδώρου, του Έμμανουήλ Χατζημάρκου, Σπυρίδωνα Περιστέρα κ.ά., για νά αντιληφθούμε, πέραν από στενούς δογματισμούς, τό τί γινόταν και τότε μέ τόν Κωνσταντίνο Βυζάντιο, τόν Ίωάννη Νεοχωρίτη, τόν Νικόλαο Σμύρνης, τόν Ίωάννη Σακελλαρίδη, και λίγο άργότερα μέ τούς καλλίφωνους Γεράσιμο Κανελλίδη, Γεώργιο Σαρανταεκκλησιώτη, Νεκτάριο Βλάχο, καθώς και γιατί όχι, μέ τούς Ίάκωβο Ναυπλιώτη και Κωνσταντίνο Πρίγγο.

5. Μουσική Κυψέλη κατά τήν προφοράν και τό ύφος τής του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας υπό Στεφάνου Λαμπαδαρίου Πάντων των Ίδιομέλων και Δοξαστικών του Έσπερινου, τής Λιτής, των Αποστίχων και των Αίνων Άπολυτικών, και Κοινακίων πασών των Δεσποτικών και Θεομητορικών Έορτών, των έορταζομένων

έορταζομένων Ἀγίων, δίχως πάντως ἀναφορά στὸν μελοποιό τους (μᾶλλον ἐξυπακούεται ὁ Στέφανος πού ἀναγράφεται ἄλλωστε ἀποκλειστικά στὴν προμετωπίδα), γιατί τὸ ὕφος τους ταιριάζει ἀπόλυτα μέ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων τόμων). Τὸ παράρτημα αὐτὸ ἀρχίζει ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου μέχρι 30 Νοεμβρίου. Μάλιστα, στὸ τέλος του, ἀναφέρει «Πρὸς τὸ σεβαστὸν δημόσιον» ὅτι καταχώρησε 80 μέλη, ἀντὶ τῶν 40 πού εἶχε προβλέψει καὶ ὅτι θά συνεχίσει τὴν ἔκδοση καὶ τοῦ ὑπολοίπου παραρτήματος σέ αὐτοτελῆ πλέον ἔκδοση. Πράγματι τὸ 1884 ἐξέδωσε τὸ παράρτημα, ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῶν ἀδελφῶν Κεφαλιδῶν, πλήρες (255 σελίδες) καὶ αὐτοτελῶς, μέ τὸν τίτλο «Παράρτημα μουσικῆς Κυψέλης». Ἐπίσης, τὸ ἐξέδωσε καὶ μέ τὸν τίτλο «Μουσικὴ Κυψέλη... τόμος τρίτος μὴ έορταζομένων Ἀγίων». Ἐκτοτε ἡ Μουσικὴ Κυψέλη κυκλοφόρησε τρίτομη.

Τὸ 1898 ὁ ἐκδότης Ν. Μιχαλόπουλος, μέ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ἱεροφάλη Θεοδ. Ν. Χανιώτου, ἐξέδωσε τὴ Μουσικὴ Κυψέλη⁶, μέ τὴν τρίτομη πλέον μορφή της «ὡς ἀνατύπωση» τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1882. Σημειῶνω ὅτι ὁ τρίτος τόμος κυκλοφόρησε τὸ ἐπόμενο ἔτος 1893 ὡς δευτέρη ἔκδοση. Στὸ τέλος καὶ τῶν τριῶν τόμων αὐτῆς τῆς ἔκδοσης, «προσετέθησαν καὶ τινὰ ἀνέκδοτα μαθήματα ὑπὸ Φωκίωνος Βάμβα». Στὴν προμετωπίδα ἡ Μουσικὴ Κυψέλη, ἀναγράφεται ὡς «Νέα»! Μήπως ἐπειδὴ σ' αὐτὴ τὴν ἔκδοση περιλαμβάνονται καὶ μέλη τοῦ Φ. Βάμβα; Ἐπίσης, παρατηροῦμε, τόσο στὴ δευτέρη ἔκδοση ὅσο καὶ στὴν τρίτη, νὰ ἀπαλείφεται ἀπὸ τίς προμετωπίδες ἐντελῶς ἡ ἀναφορά στὸν Κωνσταντῖνο. Ἰδιαιτέρα στὴ δευτέρη πού ὁ Στέφανος ἀναφέρεται ὡς ὁ μελοποιός (βλ. ὑποσημ. 5). Στὸν πρῶτο τόμο τῆς τρίτης αὐτῆς ἔκδοσης τῆς Μουσικῆς Κυψέλης, προτάσσεται 13σέλιδος, μᾶλλον φλύαρος «Πρόλογος» τοῦ Φ. Βάμβα, στὸν ὁποῖο ὁ συντάκτης του ὑπεραμύνεται, κυρίως, «τῆς πατρῶας μουσικῆς» καὶ καταφέρεται ἐναντίον τῆς «φραγκομανίας» καὶ «ξενομανίας» τῶν συνηγῶρων τῆς «χαβιανοφραγκοθεατρομουσικῆς»! Ἐπίσης στίς σελ. ιγ'-ιδ'

⁶ Ἀγίων τοῦ ὄλου Ἐνιαυτοῦ τοῦ τε Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου εἰς τόμους δύο. Τόμος Α', αὐθις ἐκδιδόμενος ὑπὸ Δ. Ἰωάννου Πρωτοφάλτου Ἀδεία καὶ ἐγκρίσει τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἰ. Παλλαμάρη Πέραν, πλησίον τοῦ Μπὸν Μαρσέ 1882». Περισσότερα βλ. Γ. Χατζηθεοδώρου Βιβλιογραφία, ὄ.π. σσ.166-68.

⁶ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου καὶ Στεφ. Λαμπαδαρίου Νέα Μουσικὴ Κυψέλη κατὰ τὴν προφορὰν καὶ τὸ ὕφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Περιεκτικὴ. Πάντων τῶν Ἰδιομέλων καὶ Δοξαστικῶν τοῦ Ἐσπερινοῦ, τῆς Λιτῆς, τῶν Ἀποστίχων καὶ τῶν Αἴνων, Ἀπολυτικίων, καὶ Κοντακίων πασῶν τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, τῶν έορταζομένων καὶ μὴ έορταζομένων Ἀγίων ὡς καὶ τῶν μὴ ἐν τοῖς Μηναίοις εὑρισκομένων τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ τοῦ τε Τριωδίου καὶ

υπάρχει σημείωση τοῦ ἐκδότῃ σχετικά μέ τήν καταχώρηση τῶν «μουσουργημάτων» τοῦ Φ. Βάμβα⁷.

Ἄρκετά χρόνια μετά καί συγκεκριμένα το 1968 καί τό 1998 ἡ Μουσική Κυψέλη, λόγω τῆς σπανιότητάς της, ἐπανεκδόθηκε ἀπό τόν μουσικό Οἶκο «Ὁ Μιχ. Πολυχρονάκης»⁸. Σήμερα, μέ νέα ἐκτύπωση καί ἐπιμελημένη ἐμφάνιση (μεγάλα μουσικά στοιχεία, καί ἀπαλειφή παλαιότερων τυπογραφικῶν σφαλμάτων), ὁ δραστήριος σέ ἐκδόσεις βιβλίων βυζαντινῆς μουσικῆς Μουσικός Οἶκος, προβαίνει σέ ἄλλη μιᾶ ἐπανεκδοσὴ τῆς σπουδαιότατης καί ἀναντικατάστατης μουσικῆς αὐτῆς συλλογῆς⁹.

Ἐγγραψα στήν Κάλυμνο
στίς 27-7-2012

Γεώργιος Ἴ. Χατζηθεοδώρου
Ἄρχων Μαῖστωρ Μ.Χ.Ε.

Πεντηκοσταρίου ἐν ἡ προσετέθησαν καί τινά ἀνέκδοτα μαθήματα ὑπὸ Φωκίωνος Βάμβα εἰς τόμους τρεῖς. Τόμος πρῶτος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐπισήμων ἑορτῶν. Ἐκδίδεται νῦν τὸ τρίτον δαπάνη Ν. Μιχαλοπούλου, ἐπιμελεία δὲ Θεοδ. Ν. Χανιώτου ἱεροψάλτου. Ανατύπωσις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδόσεως τοῦ 1882. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ν. Μιχαλοπούλῳ Ὁδοῦ Γλάδστωνος, παρὰ τα Χαυτεία». Περισσότερα βλ. Γ. Χατζηθεοδώρου Βιβλιογραφία, ὅ.π. σσ. 205-7, 211

7. Ο Φωκίων Βάμβας, - ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος στήν Ἱστορία του τόν ἀναφέρει ὡς λογιότατο, γλωσσομαθὴ καί γνώστη τῆς ἡμετέρας καί τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς-, στίς μελοποιήσεις του σαφῶς ἐπηρεασμένος ἀπὸ τήν τεχνοτροπία τοῦ Νικολάου Σμύρνης, καί στήν προσπάθεια νά ἀποδώσει τήν ἔννοια τοῦ κειμένου- καί γιά τό ἔντεχο τῆς ἔκφρασης-, χρησιμοποιεῖ ἀναλύσεις καί μελικά σχήματα σχετικά ἐξεζητημένα γιά τήν ἐποχὴ του, μερικά ἀπὸ τά ὁποῖα συναντοῦμε σέ σημερινούς ἐρμηνευτές.

8. Μουσική Κυψέλη κατὰ τήν προφοράν καί τὸ ὕφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ Στεφάνου Λαμπαδαρίου. Περιεκτικὴ. Πάντων τῶν Ἰδιομέλων καί Δοξαστικῶν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῆς Λιτῆς, τῶν Ἀποστίχων καί τῶν Αἵνων, Ἀπολυτικίων, καί Κοντακίων πασῶν τῶν Δεσποτικῶν καί Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, τῶν ἑορταζομένων Ἀγίων τοῦ ὅλου Ἐνιαυτοῦ τοῦ τε Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου εἰς τόμους τρεῖς. Ἀκριβῆς ἀνατύπωσις τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1883. Ἐκδόσεις βιβλίων βυζαντινῆς μουσικῆς «Ὁ Μιχ. Ἴ. Πολυχρονάκης» Νεάπολις Κρήτης.

9. Σημείων ὅτι τῆ Μουσική Κυψέλη ἐξέδωσε «διωρθωμένη ἐκ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τοῦ 1883» καί ἡ Μονὴ Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὅρους κατὰ τό παρόν ἔτος (πρῶτοι μῆνες τοῦ 2012) σέ τρεῖς τόμους μέ ἀναδιάταξη τῆς ὕλης της, στήν ὁποία τό περιεχόμενον τοῦ τρίτου τόμου μέ τά Δοξαστικά καί ἰδιόμελα τῶν μὴ ἑορταζομένων ἀγίων, κατανέμεται στοὺς δύο πρῶτους τόμους, ἐνῶ στὸν τρίτο τόμο περιλαμβάνεται ἡ ὕλη τοῦ Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ

Μέ τή χάρη καί τήν εὐλογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ προβαίνουμε στήν ἐπανεκδόση τοῦ Γ' τόμου τῆς «ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΥΨΕΛΗΣ» τοῦ Στεφάνου Λαμπαδαρίου, πού περιέχει τά ιδιόμελα καί τά Δοξαστικά τῶν μὴ ἑορταζομένων Ἁγίων.

Τό κλασσικό αὐτό ἔργο ἀποτελεῖ ἓνα πραγματικό θησαυρό γιά ὅλους ὅσοι διακονοῦν στό ἱερό ἀναλόγιο καί λόγῳ τοῦ περιεχομένου του καί ἐπειδὴ, ὅπως ἀναφέρει ὁ κ. Γεώργιος Χατζηθεοδώρου στήν εἰσαγωγή τῆς παρούσης ἐκδόσεως, ἀποτυπώνει «τὴν παραδοσιακὴ ψαλτικὴ ἔκφραση τῆς Πατριαρχικῆς μουσικῆς σχολῆς».

Οἱ προηγούμενες ἐκδόσεις τῆς «ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΥΨΕΛΗΣ» παρουσίαζαν κάποιες ἐλλείψεις τόσο σέ τεχνικό ἐπίπεδο, ὅσο καί στόν τομέα τοῦ μουσικοῦ καί τοῦ ὕμνολογικοῦ κειμένου. Αὐτό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μικρά καί δυσανάγνωστα τυπογραφικά στοιχεῖα, πού σέ συνδυασμό μέ τά τυπογραφικά καί ὀρθογραφικά λάθη, τόσο τοῦ μουσικοῦ ὅσο καί τοῦ ποιητικοῦ κειμένου, δυσχέραναν τό ἔργο τῶν ἱεροψαλτῶν καί καθιστοῦσαν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἐπανεκδόσεως τοῦ ἔργου, ἀπηλλαγμένου ὁμως, κατὰ τό δυνατόν, ἀπό τίς προαναφερθεῖσες ἀστοχίες καί ἀτέλειες.

Ὡς ἐκ τούτου οἱ ἐκδόσεις «Ὁ Μιχαὴλ Ἰ. Πολυχρονάκης» προχωροῦν στήν ἐπανεκτύπωση τῆς «ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΥΨΕΛΗΣ» μέ σύμμαχο τίς νέες σύγχρονες τυπογραφικὲς μεθόδους, πού παρέχουν τὴ δυνατότητα ψηφιακῆς ἐκτύπωσης μέ μεγάλους, καλαίσθητους μουσικούς χαρακτῆρες καί εὐκρινῆ, εὐανάγνωστη γραμματοσειρά γιά τό ποιητικὸ κείμενο.

Γιά τὴν παροῦσα ἔκδοση καταβάλλαμε κάθε προσπάθεια καί ἐπιμέλεια γιά νά ἐξαλείψουμε κατὰ τό δυνατόν τίς διάφορες ἀτέλειες. Πρὸς τοῦτο ἐντοπίσαμε καί προσπαθήσαμε νά διορθώσουμε κατὰ πρῶτον τά τυπογραφικά καί ὀρθογραφικά λάθη τῶν ὕμνογραφικῶν κειμένων.

Ὡς βάση γιά τὴν διόρθωση τοῦ κειμένου τῶν ὕμνων χρησιμοποιήθηκαν τά ἔντυπα Μηναιὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Παράλληλα μέ τὴν διόρθωση τῶν κακῶς κειμένων στά μουσικά καί τά ὕμνολογικά κείμενα, χωρίσαμε τά μαθήματα σέ ρυθμικούς πόδες πρὸς διευκόλυνση πρωτίστως τῶν σπουδαστῶν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀλλὰ καί τῶν λοιπῶν διακόνων τῆς ψαλτικῆς τέχνης.

Ἐπιθυμοῦμε, τέλος, νά διαβεβαιώσουμε τούς ἀγαπητούς ἀναγνώστες ὅτι ἡ πολύωρη καί ἐπίπονη ἐνασχόλησή μας μέ τά μουσικά καί ὑμνογραφικά κείμενα τῆς «Μ. ΚΥΨΕΛΗΣ», εἶχε ἀμιγῶς διορθωτικό καί διόλου παρεμβατικό χαρακτήρα. Ἔτσι δηλώνουμε ὑπεύθυνα ὅτι τό ἀνά χείρας πόνημα ἀποτελεῖ πιστή ἀντιγραφή τῆς Πατριαρχικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1857.

Αἰτούμενοι τήν ἐπιείκεια πάντων τῶν φιλομούσων γιά τίς τυχόν ἀβλεψίες καί ἀτέλειες, εὐχόμαστε οἱ δύο αὐτοί πρώτοι τόμοι τῆς «ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΥΨΕΛΗΣ» πού παραδίδουμε στούς μύστες τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, καθώς καί οἱ ἄλλοι δύο, ὁ δεύτερος τοῦ Τριωδίου καί ὁ τρίτος τῶν μή ἐορταζομένων ἀγίων, πού σύν Θεῶ, θά ἀκολουθήσουν, νά ἀποτελέσουν ἕνα χρήσιμο βοήθημα γιά ὅσους ἀσχολοῦνται μέ τήν ἱερή τέχνη τοῦ ψάλλειν.

Ἱερεὺς Ἀπόστολος Ραυτόπουλος
Θεολόγος - διπλωματοῦχος τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ Β΄

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΜΑΡΤΥΡΟΣ.

Εἰς τόν Ἑσπερινόν, Δόξα. ᾠχος Β΄. Δι.

Ν ³ ε ο ν φ υ τ ο ν κ α θ α α π ε ε ρ ε λ α ι α ι α ς ³
τ η τ ὀ θ ε ὀ τ ρ α π ε ζ η γ ε γ ε ν η η σ α ι ὡ ς υ ι ο ς
τ ω ν π ο ρ ε υ θ ε ν τ ω ν τ η ν τ ὀ Κ υ ρ ι ι ι ι ὀ ὀ ο ο
δ ο ο ν ⁶ δι α μα ρ τυ ρ ι ι ι ὀ ε υ λο γ η σ ε ε σ ε
Κ υ υ υ ρ ι ο ς ³ και β λ ε π ει ς τ α α γ α θ α τ η ς
α α α ν ω ω Σ ι ι ι ω ν ³ εν τ ρ υ φ ω ν τ η ς θ ει
α ς α α α α γ α λ λι α α α σ ε ε ε ε ω ς ⁶ σ υ ν
τ ο ι ς γ ο ν ε ε υ σ ι δι α πα αν τ ο ο ς Μ α μα α α α

 α ξ ι α α α γ α α σ τ ε ⁶ ω ν κ ο ι ν ω ν ο

 ο ο ς η η η η μ α ς ³ τ α ι ς ι κ ε σ ι α ι α ι ς ο γ ε

 ν ε ε σ θ α ι π ο ι ο ι ο ι η η η η σ ο ν

Εἰς τόν στίχον Δόξα. Ἦχος δ΄. Πα.

 Δ ε υ τ ε σ υ μ φ ω ν ω ς ο ι π ι ι σ τ ο ι ³ μ η η μ η ν τ ε λ ε σ ω

 ω μ ε ν Μ α μ α α ν τ ο ς Μ α α α ρ τ υ υ υ υ ρ ο ς ³

 τ ο ς γ α ρ ν ε ο ς Α α β ε ε λ α α ν ε δ ε ι ε ι ε ι χ θ η η

 η η η μ ι ν ⁹ ω ς π ε ρ γ α ρ ε κ ε ι ν ο ς π ο ι μ η ν π ρ ο β α

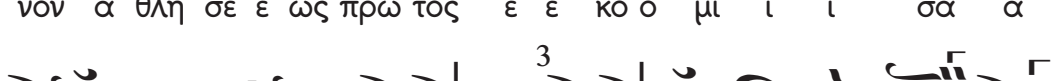
 τ ω ν γ ε γ ο ο ν ω ς ³ α μ ν ο ν ε ι ς θ υ σ ι α ν π ρ ω ω

 τ ο ς π ρ ο ο σ η η η γ α α α γ ε ³ κ α ι σ τ ε φ α

 ν ο ν α θ λ η σ ε ε ω ς π ρ ω τ ο ς ε ε κ ο ο μ ι ι ι σ α α

 α τ ο ⁹ ο τ ω κ α ι ο ε ν δ ο ξ ο ς α θ λ ο ο φ ο ο ο

ο ο ρος θρεμ μα τι κοις ποι μι οις εν δι α α πρε

ε ε ψας ε αυ τον θυ μα ευ προ σδε κτο ον τω Χρι

στω προ ση γα γε δι ι ι α α τϑ μα αρ τυ

ρι ι ι ι ϑ και παρ ρη σι αν ε χω ων προς α

αυ τον ρη την ει ρη νην τω κο σμω ω αι αι τει ει ει

ται και ταις ψυ χαις η μω ων το με γα α ε λε ε

ο ος

’Απολυτίκιον. Ἦχος δ΄. Δι. χ

Ο Μαρ τυς σϑ Κυ ρι ε εν τη α θλη σει αυ τϑ

το στε φος ε κο μι σα το της α φθαρ σι ας εκ σϑ τϑ

θε ου η μων ε χω ν γαρ την ι σχυν σϑ τϑς τυ ρα αν

νϑς κα θει λεν ε θραυ σε και δαι μο νων τα α νι σχυ

ρα θρα ση αυ τϑ ταις ι κε σι αις Χρι στε ο Θε

 ος σω σον τας ψυχας ημων

ΕΙΣ ΤΗΝ Γ'. ΑΝΘΙΜΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ.

Δόξα τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ἦχος λβ'. Πα.

 ε ρευς εν νο μω τα α τος με χρι τε λος σσ

 ε χρη μα τι ι σας μα α καρ Α αν θι ι ι με

 ι ε ρσρ γων γα α αρ τα θει ει ει α και αρ

 ρη τα μω στη η η ρι ι ι ι α το αι μα ε ξε

 χε ε ας υ περ Χρι στσ τσ θε ε σσ και θυ μα ευ

 προσ δε ε κτον αυ τω ω ω προ ο ο ση η γα α α

 γες δι ο παρ ρη σι αν ε χων προ ο ος α α

 αυ τον εκ τε νω ως ι κε ε ε ε τε ε ε ευ

 ε υ περ των πι ι στει ει ει και αι πο ο ο θω

 τε λσ σσ των την α ει σε ε βα α α στον μνη η